

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЦЗДВН

Кафедра міжнародних економічних відносин

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

(підпис)

(прізвище та ініціали)

_____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»
освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини»
на тему «МЕТОДИ ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В
МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНАХ»

Здобувача вищої освіти 4 курсу
(номер курсу)

(підпис)

К.С. Попова
(ініціали, прізвище)

групи МЕПН-91-0
(шифр групи)

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело

Керівник старший викладач, к.е.н.
(посада, науковий ступінь)

(підпис)

В. О. Щербаченко
(ініціали, прізвище)

Суми – 2023 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЦЗДВН

Кафедра міжнародних економічних відносин

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
(спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»)
здобувачу 4 курсу, групи МЕПН-91-0
(номер курсу) (шифр групи)

Попової Катерини Сергіївни
(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи «Методи захисту інтелектуальної власності в міжнародних економічних відносинах» затверджена наказом по університету від «15» березня 2023 року № 0242 VI.
2. Термін подання здобувачем закінченої роботи «б» червня 2023 року.
3. Мета кваліфікаційної роботи полягає в дослідженні методів захисту інтелектуальної власності в міжнародних економічних відносинах, виявленні проблем та викликів у цій сфері, та визначення шляхів їх вирішення для забезпечення ефективного захисту інтелектуальної власності в міжнародних економічних відносинах.
4. Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають в процесі захисту прав інтелектуальної власності в міжнародних економічних відносинах.
5. Предметом дослідження є методи захисту інтелектуальної власності в міжнародних економічних відносинах.
6. Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах нормативно-правових документів з питань ІВ Кабінету Міністрів України, міжнародних договорів, що ратифіковані Верховною Радою України, звітних даних та статистики ДП «УІВ», звітів міжнародних установ та організацій, інформаційно-аналітичних

звітів інституцій ЄС, а також періодичних виданнях та наукових публікаціях українських та іноземних авторів.

7. Орієнтовний план кваліфікаційної бакалаврської роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети:

Розділ 1. Система захисту прав інтелектуальної власності та аналіз її ефективності, термін подання – 5 травня 2023 року.

У розділі 1 розглянути сутність і види інтелектуальної власності, систему захисту прав інтелектуальної власності в контексті міжнародних економічних відносин, методи комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності на міжнародних ринках.

Розділ 2. Шляхи удосконалення методів захисту інтелектуальної власності, термін подання – 23 травня 2023 року.

У розділі 2 розглянути сучасний вплив економічної глобалізації на захист прав інтелектуальної власності об'єкті, а також визначити подальші перспективи розвитку та вдосконалення захисту прав інтелектуальної власності в міжнародних економічних відносинах.

8. Консультації щодо роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Щербаченко В.О., старший викладач	01.03.2023	05.05.2023
2	Щербаченко В.О., старший викладач	01.04.2023	23.05.2023

9. Дата видачі завдання: «17» _____ лютого _____ 2023 року

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавр

на тему

«МЕТОДИ ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНАХ»

здобувача Попової Катерини Сергіївни
(прізвище, ім'я, по батькові)

Основний зміст кваліфікаційної бакалаврської роботи викладено на 50 сторінках, зокрема список використаних джерел із 47 найменувань, який розміщено на 6 сторінках. Робота містить 2 таблиці та 6 рисунків.

Сучасна економічна система в умовах глобалізації сприяє інтернаціоналізації торгово-економічної діяльності та збільшенню уваги до інноваційного розвитку та інтелектуальної діяльності. У таких умовах захист інтелектуальної власності є необхідною умовою забезпечення конкурентоспроможності, зокрема у зовнішньоекономічній діяльності. Проблема захисту інтелектуальної власності є актуальною в умовах зростання порушень на внутрішньому та міжнародному ринках. Захист інтелектуальної власності в міжнародних економічних відносинах є важливою умовою створення справедливих умов міжнародної торгівлі та розвитку новітніх технологій. Тому важливим є дослідження методів захисту інтелектуальної власності в міжнародних економічних відносинах з метою подальшого їх удосконалення, а також ефективної інтеграції на міжнародні ринки та забезпечення сталого економічного розвитку.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи полягає в дослідженні методів захисту інтелектуальної власності в міжнародних економічних відносинах, виявленні проблем та викликів у цій сфері, та визначення шляхів їх вирішення для забезпечення ефективного захисту інтелектуальної власності в міжнародних економічних відносинах.

Мета роботи реалізується шляхом виконання наступних завдань:

- визначити сутність і види ІВ;
- охарактеризувати систему захисту прав ІВ в контексті МЕВ;
- дослідити методи комерціалізації об'єктів права ІВ (ОПІВ) на міжнародних ринках;
- виявити сучасний вплив економічної глобалізації на захист прав ІВ;
- проаналізувати та оцінити подальші перспективи розвитку та вдосконалення захисту прав ІВ в МЕВ.

У процесі дослідження залежно від цілей і завдань були використані різні методи дослідження, серед яких: методи узагальнення, класифікації, групування, спостереження, аналітичний метод, порівняння та аналогії.

Отримані результати кваліфікаційної бакалаврської роботи:

1. На сучасному етапі міжнародних економічних відносинах захист інтелектуальної власності є важливою складовою та рушійною силою розвитку ринкової економіки, конкурентоспроможності інноваційних продуктів та послуг, розвитку економічного потенціалу суб'єктів міжнародних економічних відносин.

2. Класифікації видів інтелектуальної власності, їх комерціалізації є змінними, оскільки трансформуються відповідно до вимог сучасності, що зумовлені прискоренням науково-технічним прогресом та глобалізацією економіки.

3. Міжнародна система захисту прав інтелектуальної власності забезпечує захист та сприяння інновацій, творчості в міжнародному масштабі. Лідерами у сфері захисту прав інтелектуальної власності є провідні країни світу, що мають позитивні показники від патентної політики та політики авторського права до комерціалізації активів ІВ та ратифікації міжнародних договорів. Проте також існують деякі проблеми, що стримують стрімкий розвиток.

4. На національному рівні виявлено набагато більше проблем. Так, Україна має досить низькі показники у цій сфері, що зумовлено багатьма

факторами: перебування в умовах повномасштабної війни, низький рівень економіки, інші проблеми у сфері права, економіки, технологій тощо.

5. Запропоновано напрями розв'язання технологічних, правових, економічних проблем та цифрових викликів, що включають удосконалення сучасних правових механізмів, впровадження ефективних методів боротьби з порушеннями у сфері інтелектуальної власності, сприяння поширенню цифрових інструментів та інформаційних технологій, стимулювання та заохочення з метою розширення ринку інтелектуальної власності.

Одержані результати можуть бути використані в процесі розробки національної та міжнародно-правової бази охорони інтелектуальної власності в міжнародних економічних відносинах, стратегій захисту інтелектуальної власності, комерціалізації інтелектуальної власності, що забезпечить конкурентоспроможність та допоможе запобігти можливим порушенням прав інтелектуальної власності. Результати дослідження також можуть бути використані при розробці навчальних програм.

Результати апробації основних положень кваліфікаційної бакалаврської роботи розглядали на:

1) Міжнародній науково-практичній конференції "Механізми протидії сучасним викликам і загрозам: досвід ЄС для України" (30-31 березня 2023 р. м. Суми, Україна).

2) у монографії «Комерціалізація інновацій в умовах індустрії 4.0» (за заг. ред. Сагер Л.Ю., 2023 р.).

Ключові слова: ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ, ОБ'ЄКТИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ, МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ, ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ, ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ, ІННОВАЦІЇ, КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2023 рік

Рік захисту роботи – 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	9
РОЗДІЛ 1. СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА АНАЛІЗ ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ.....	12
1.1. Сутність і види інтелектуальної власності	12
1.2. Система захисту прав інтелектуальної власності в контексті МЕВ	17
1.3. Методи комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності на міжнародних ринках	22
РОЗДІЛ 2. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДІВ ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	27
2.1 Сучасний вплив економічної глобалізації на захист прав інтелектуальної власності	27
2.2 Подальші перспективи розвитку та вдосконалення захисту прав інтелектуальної власності в міжнародних економічних відносинах	36
ВИСНОВКИ	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	45

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

ІВ – інтелектуальна власність.

МЕВ – міжнародні економічні відносини.

ОПІВ – об'єкти права інтелектуальної власності.

ДП «УПІВ» – Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності».

ЄС – Європейський Союз.

ВОІВ – Всесвітня організація інтелектуальної власності.

СОТ – Світова організація торгівлі.

ТРИПС – Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності.

ЕUIPO – Європейська агенція інтелектуальної власності.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасна економічна система розвивається в напрямі глобалізації, що проявляється насамперед в інтернаціоналізації торгово-економічної діяльності. Цей розвиток призвів до більшого спрямування на інноваційний розвиток та інтелектуальну діяльність як засобів забезпечення конкурентоспроможності національних економік та інших суб'єктів міжнародних економічних відносин (МЕВ).

Інтелектуальна власність (ІВ) стає все більш важливою складовою економічного розвитку в умовах глобалізації. Захист ІВ стає невід'ємною умовою забезпечення конкурентоспроможності, зокрема у зовнішньоекономічній діяльності. Проблема захисту ІВ стає особливо актуальною в умовах зростання порушень у сфері ІВ, які з'являються не лише на внутрішньому ринку, але й на міжнародному. Необхідність захисту ІВ в МЕВ є невід'ємною умовою створення справедливих умов міжнародної торгівлі, розвитку новітніх технологій та зростання інноваційної діяльності. Це вимагає розуміння сучасних процесів інтернаціоналізації ІВ та адаптації механізмів регулювання до сучасних торгово-економічних реалій.

Важливість цього дослідження полягає в тому, що зараз ІВ є рушійною силою економічного зростання. Тому, дослідження методів захисту ІВ в МЕВ має важливе значення для ефективної інтеграції на міжнародні ринки та забезпечення сталого економічного розвитку.

Ступінь вивченої проблеми. У сучасній науці цьому питанню приділили увагу такі науковці як Семків В. О., Шандра Р. С., Цибульов П.М., Маслак М. В., Каплун І.П., Дюндін В. Д., Шевченко Л. С., Полякова, Ю. В., Ізбаш О.О., Крикун Н.О., Мазур І., Чугрій Н. А., Іванюк О. В., Кравців Х. В., Килимник І. І., Мешко Н., Ходаківський Є. І., Ільїн, В.В., Цапій Д.Ю. тощо.

Проблема захисту ІВ в МЕВ вивчена достатньо добре, проте з урахуванням швидкої зміни технологій та постійного розвитку інтернет-простору, є необхідність у постійному аналізі та оновленні існуючих методів захисту в цій сфері. Окрім цього, залежно від конкретного аспекту захисту

ІВ, можуть існувати нові виклики та проблеми, які потребують окремого вивчення. Тому, актуальність теми дослідження залишається високою, особливо в контексті розвитку цифрової економіки та міжнародної торгівлі.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають в процесі захисту прав ІВ в МЕВ.

Предметом дослідження є методи захисту ІВ в МЕВ.

Мета дослідження полягає в дослідженні методів захисту ІВ в МЕВ, виявленні проблем та викликів у цій сфері, та визначення шляхів їх вирішення для забезпечення ефективного захисту ІВ в МЕВ. Вказана мета обумовлює необхідність виконання таких основних **завдань дослідження**:

- визначити сутність і види ІВ;
- охарактеризувати систему захисту прав ІВ в контексті МЕВ;
- дослідити методи комерціалізації об'єктів права ІВ (ОПІВ) на міжнародних ринках;
- виявити сучасний вплив економічної глобалізації на захист прав ІВ;
- проаналізувати та оцінити подальші перспективи розвитку та вдосконалення захисту прав ІВ в МЕВ.

Методи дослідження. Методологічною базою для написання даної роботи було використано різні методи наукового пізнання.

Метод узагальнення було використано для визначення загального поняття ІВ, її сутності.

Метод класифікації та групування для визначення деяких характерних ознак, видів ОПІВ, нормативно-правової бази, що її регулює, видів комерціалізації ІВ тощо.

Метод спостереження для безпосереднього ознайомлення із сучасним впливом економічної глобалізації на захист прав ІВ, проблем захисту ІВ та шляхів їх вирішення.

Аналітичний метод використаний для дослідження окремих складових ІВ: комерціалізації активів, кількості заявок на ОПІВ, індексу ІВ, виконання кошторису ДП «УПІВ» тощо.

Метод порівняння та аналогії застосовано для виявлення деяких спільних та відмінних рис щодо стану захисту ІВ в Україні та країнах світу, методів захисту ІВ.

Інформаційною базою, що використовувалася в процесі даного дослідження, є нормативно-правові документи з питань ІВ Кабінету Міністрів України, міжнародні договори, що ратифіковані Верховною Радою України, звітні дані та статистика ДП «УІВ», звіти міжнародних установ та організацій, інформаційно-аналітичні звіти інституцій Європейського Союзу (ЄС), а також періодичні видання та наукові публікації українських та іноземних авторів.

Результати апробації основних положень кваліфікаційної бакалаврської роботи розглядали на:

1) Міжнародній науково-практичній конференції "Механізми протидії сучасним викликам і загрозам: досвід ЄС для України" (30-31 березня 2023 р. м. Суми, Україна).

2) у монографії «Комерціалізація інновацій в умовах індустрії 4.0» (за заг. ред. Сагер Л.Ю., 2023 р.).

РОЗДІЛ 1. СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА АНАЛІЗ ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

1.1. Сутність і види інтелектуальної власності

Прискорений науково-технічний прогрес та економічна глобалізація сприяють розвитку кожної країни, який багато в чому залежить від рівня розвитку науки і техніки. Науково-технічний прогрес та інноваційний розвиток продуктивних сил неможливий без новаторства та винахідництва. В даний час прогресивно зростає рівень інформатизації економіки та суспільства в цілому, відповідно, зростає важливість та значущість ролі ІВ. Дослідження ІВ має важливе значення в контексті МЕВ, оскільки ІВ є одним із ключових інструментів у сучасній глобальній економіці. Розвиток та захист ІВ стає все більш необхідними в глобальній економічній конкуренції, стимулює інновації, наукові дослідження та розвиток нових технологій.

Велика кількість трактувань та визначень терміну «ІВ», а також різних видів джерел його походження визначає актуальність, важливість та необхідність розгляду терміну ІВ з різних точок зору. ІВ використовується для позначення комплексу виключних прав як особистого, так і майнового характеру на результати інтелектуальної, творчої діяльності [1, с. 9].

У широкому розумінні під ІВ розуміють законодавчо закріплені права на результати інтелектуальної діяльності у промисловій, науковій, літературній і художній сферах. Інтелектуальна діяльність - це творча діяльність, а творчість означає цілеспрямовану розумову роботу людини, результатом якої є щось якісно нове, що вирізняється своєю неповторністю, оригінальністю та унікальністю [2, с. 9].

Маслак М.В., наприклад, передбачає три напрямки дефініцій ІВ: нормативно-правової (юридичної), економічної (витратної) та управлінської (менеджерської) [3, с. 47]. Пропоную розглянути саме правовий та

економічних контекст, враховуючи тему дослідження щодо захисту ІВ в контексті МЕВ:

– в юридичному контексті ІВ розглядається як комплекс прав, що регулюють відносини між власниками творчих результатів і тими, хто бажає їх використовувати. Це означає, що власник ІВ може контролювати використання своїх результатів творчої діяльності і отримувати від цього прибуток. ІВ захищається законом, що дозволяє захистити свої права в судовому порядку.

– в економічному контексті ІВ відображає різноманітні види активів, які можуть бути використані для отримання прибутку. ІВ може бути основою для створення нових продуктів і послуг, що дозволяє створювати конкурентні переваги. Крім того, ІВ може стати предметом купівлі-продажу, що дозволяє власникам отримувати дохід від своїх прав.

Таким чином, розуміння ІВ у юридичному та економічному контекстах дозволяє ефективно використовувати результати творчої діяльності та захищати права їх власників. Це важливо для забезпечення сталого розвитку інноваційного сектору та стимулювання економічного зростання як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Сутність ІВ полягає в нематеріальній природі її об'єктів, тобто в тому, що вона захищає права на ідеї, концепції, винаходи, твори, ноу-хау, торгові марки та інші об'єкти, які існують в інтелектуальній сфері і не мають матеріальної форми. Змістом ІВ є особисті немайнові і пов'язані з ними майнові права її суб'єктів. Специфіка змісту права ІВ полягає в тому, що майнові права не просто пов'язані з немайновими, а вони походять від немайнових прав і ґрунтуються на «духовній» власності творців [4, с. 9].

Для аналізу економічної сутності ІВ варто розглянути три погляди на об'єкт такої власності, що запропонував В. Д. Дюндін: перший - інтелектуальний продукт творчої діяльності, другий - організаційний процес, що впливає на учасників процесу, а третій - сама діяльність. Економічна сутність ІВ як економічної категорії полягає в системі відносин між

юридичними і фізичними особами у відтворювальному процесі інтелектуального продукту та інтелектуальних ресурсів, а також регулюванням такої діяльності державою та міжнародними організаціями. ІВ може бути визначена як економічна складова інтелектуального капіталу з вартісною оцінкою та можливістю залучення до господарського обороту як самостійний об'єкт цивільно-правових відносин [5].

Таким чином, ІВ, за своєю специфікою, можна розглядати як один із видів міжнародної торгівлі, складову інтелектуального капіталу, об'єкт міжнародної інвестиційної діяльності та організаційну форму міжнародного співробітництва, враховуючи їх об'єктивну необхідність та потреби розвитку МЄВ.

Також ІВ може бути розглянута як товар, оскільки вона має вартісний показник, що визначається її ринковою ціною. Відповідно до цього, право ІВ може бути куплене, продане, передане в оренду, або використовуватися як забезпечення для отримання кредитів або інших фінансових інструментів. У цьому контексті, він може бути розглянутий як товар на ринку, і його вартість може змінюватися в залежності від попиту та пропозиції на нього. Однак, слід зауважити, що в контексті захисту ІВ, її розглядають саме як право на об'єкти, що належать до інтелектуальної сфери, а не як товар, який може бути проданий або куплений.

В умовах сучасності важливим є також захист ІВ, що обумовлює визначення ОПІВ. ІВ представлена самостійними інститутами, які відповідно утворюють види ІВ. Класифікація видів ІВ є необхідною для її більш ефективного захисту та дієвого використання в комерційних цілях у різних галузях економіки, у тому числі в МЄВ. Так, К. Г. Губін зазначає, що розвиток та збагачення видів ІВ (Рис. 1.1) зумовлене правовим закріпленням, що посилює економічний зміст ІВ, активізує діяльність людей у цій сфері, оскільки підвищує економічні стимули та зменшує витрати на специфікацію і захист прав власності, а також зменшує трансакційні витрати [6, с. 26].

Рисунок 1.1 – Класифікація ОПІВ*

*Джерело: складено автором на основі використаних джерел: 6.

Наведений перелік не є остаточно усталеним та за своєю суттю не є вичерпним. Його зміст поступово збагачується. Наприклад, в Європейському Союзі ІВ включає всі виключні права на інтелектуальну творчість. Воно охоплює два види прав [7]: промислову власність, яка включає винаходи (патенти), товарні знаки, промислові зразки, моделі та позначення походження; авторське право, яке включає художню та літературну власність. Разом з цим, правом ЄС окремо передбачено захист комерційної таємниці, сортів рослин та географічних зазначень, що також підтверджує різноманітність видів ІВ.

У США, відповідно до звіту Дослідницької служби Конгресу США від 12.05.2020, розрізняють наступні види ІВ [8]:

- патенти;
- комерційна таємниця;
- авторське право;
- торгові марки;

– географічні зазначення, що розуміють як такий, що пов'язаний з торговими марками.

Таким чином класифікації відповідають потребі упорядкування різних видів ІВ за способом їх захисту і використання, а також за сферами застосування. Наприклад, авторське право та патентне право мають різні правові механізми захисту, тому вони повинні бути розрізнені в контексті їх захисту і використання. Різноманітність ІВ дозволяє:

- сприяти поліпшенню ефективності регулювання ІВ;
- розрізнити види ІВ та враховувати їх специфіку при прийнятті рішень про їх захист і використання;
- підвищити значення ІВ, як товару, що має вартісний показник;
- створити сприятливі умови для торгівлі ОПВ, що сприяє розвитку МEB.

Отже, можна прийти висновку, що ІВ є багатозначним терміном, який стосується творінь розумової діяльності, включаючи винаходи, літературні та художні твори, символи, дизайни та інші форми вираження. Це форма нематеріальної власності, яка може мати вартісні ознаки та захищається правовими засобами. Сутність ІВ полягає в тому, що вона представляє собою систему відносин, яка встановлює права та обов'язки власників щодо продуктів, створених інтелектуальною діяльністю. У контексті МEB ІВ є важливим фактором як для держави, так і для суб'єктів господарювання або окремих індивідів, оскільки вона створює стимули для інновацій, сприяє творчості та економічному зростанню. Класифікація ІВ необхідна для забезпечення ясності та структури різних форм охорони, які існують. Це також допомагає гарантувати дотримання ІВ, що є критично важливим для сприяння інноваціям, творчості та економічному зростанню в умовах глобалізації економіки.

1.2. Система захисту прав інтелектуальної власності в контексті МЕВ

Система захисту прав ІВ є важливою складовою МЕВ. ІВ включає в себе права на винаходи, товарні знаки, авторське право, дизайн та інші форми ІВ, які забезпечують економічну цінність інтелектуальної творчості та інновацій. Одним з основних викликів, з якими стикається система захисту прав ІВ, є забезпечення ефективного захисту цих прав у всьому світі. Інновації та ІВ стали надзвичайно важливими факторами конкурентоспроможності країн у глобальній економіці. Тому, ефективний захист ІВ є важливою умовою для привабливості інвестицій та розвитку національної економіки.

Міжнародна система правового регулювання відносин, що виникають у зв'язку з використанням ІВ, вважається цілком і повністю взаємозалежною з національним законодавством держав. Так, система захисту прав ІВ в Україні складається з наступних елементів [9, с. 128]: Конституція України; Міжнародні договори та угоди в сфері ІВ; Кодекси України; Закони України; Укази Президента України; Постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України; чинні стандарти у сфері ІВ; відомчі нормативно-правові акти. Відповідно до загальновизнаної ієрархії джерел українського законодавства: міжнародні договори та угоди займають переважне місце після Конституції у всіх галузях права. Тому виникає необхідність у дослідженні зазначених актів на предмет належного захисту прав ІВ в контексті МЕВ.

Здебільшого, коли національне законодавство переважає або у випадках неналежного міжнародного захисту прав ІВ виникають проблеми невідповідності між законодавчою базою про захист прав ІВ окремих країн. Наприклад, права, які визнавалися в межах однієї країни, за відсутності спеціальних міжнародних угод, для решти країн просто не існували, а це, у свою чергу, могло призвести до:

- використання твору або винаходу без згоди на те автора або винахідника;
- відсутності виплати гонорару автору, на міждержавному рівні;
- випадків, коли інша особа зареєструвала відповідне право ІВ на міжнародному рівні раніше, і як наслідок втрата можливості автором довести першопочатковість створення ОПІВ або ускладнення такої процедури.

Таким чином, виявилось, що без чіткої регламентації норм щодо створення, реєстрації та користування інтелектуальними благами на міжнародному рівні було неможливим: міжнародне співробітництво практично в усіх сферах життєдіяльності, виконання завдань, передбачених національним законодавством держав щодо заохочення творчості, сприяння вільній ефективній торгівлі результатами інтелектуальної праці з метою економічного і соціального розвитку. Тобто виникла необхідність врегулювати баланс між правами творців на свої твори і правом суспільства на вільний доступ до цих творів.

Варто погодитися з О. Ізбаш, яка зазначає, що «система міжнародної охорони прав ІВ здається відносно стабільною, але насправді ця структура схильна до постійних потрясінь» [10, с. 93]. Відсутність ефективних механізмів захисту прав ІВ в контексті МЄВ перешкоджає створенню повноцінного економічного обороту таких об'єктів, що є причиною фінансової, репутаційної шкоди окремим підприємствам, що може призводити до негативних наслідків: банкрутство, поглинання тощо.

Варто зазначити, що для української економіки зазначені явища можуть мати особливу небезпеку як в період воєнного стану, так і в часи післявоєнної відбудови країни, оскільки і сама держава, і суб'єкти господарювання можуть зазнати суттєвих фінансових втрат. Таким чином це зумовлює всебічне дослідження суб'єктів системи захисту прав ІВ в контексті МЄВ.

Найважливішою багатосторонньою організацією для вирішення питань прав ІВ є Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ - англ.

World Intellectual Property Organization), - спеціалізована міжнародна міжурядова організація, створена у 1967 році. Основною метою діяльності організації є сприяння захисту прав ІВ в усьому світі. Вона пов'язана з Організацією Об'єднаних Націй, з власними виконавчими, законодавчими та бюджетними повноваженнями. Функції організації визначаються її метою. Згідно зі статтею 4 Конвенції про заснування ВОІВ, основна діяльність організації полягає у наступному [11]:

- сприянні захисту прав ІВ;
- проведенні реєстраційних процедур;
- забезпеченні співпраці між державами у сфері ІВ;
- забезпеченні дотримання міжнародних договорів;
- розробці нових норм, стандартів, програм та рекомендацій у сфері ІВ;
- сприянні укладенню нових міжнародних угод щодо ІВ;
- забезпеченні діяльності спеціальних служб, які допомагають у забезпеченні охорони прав ІВ.

У контексті МЄВ доцільним є вивчення саме міжнародних договорів, які визнають та захищають права ІВ. Це включає відновлення прав та усунення перешкод для їх реалізації повноважними органами державної влади відповідно до міжнародних стандартів. Наприклад, Україна є учасницею багатьох чинних міжнародних договорів з ІВ, а ВОІВ виконує функції адміністрування деяких з них (Таблиця 1.1).

Таблиця 1.1. – Міжнародні договори, укладені у межах ВОІВ

№	Назва міжнародного договору
1.	Сінгапурський договір про право товарних знаків
2.	Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності
3.	Всесвітня конвенція про авторське право
4.	Паризька конвенція про охорону промислової власності
5.	Договір про патентну кооперацію
6.	Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків

7.	Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів
8.	Міжнародна конвенція з охорони нових сортів рослин
9.	Договір про закони щодо товарних знаків
10.	Будапештський договір про міжнародне визнання депонування мікроорганізмів з метою патентної процедури
11.	Найробський договір про охорону Олімпійського символу
12.	Протокол до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків
13.	Ніццька угода про Міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків
14.	Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм
15.	Договір ВОІВ про авторське право
16.	Договір ВОІВ про виконання і фонограми
17.	Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення
18.	Гаазька угода про міжнародну реєстрацію промислових зразків
19.	Договір про патентне право
20.	Страсбурзька угода про Міжнародну патентну класифікацію
21.	Локарнська угода про заснування Міжнародної класифікації промислових зразків
22.	Віденська угода про заснування Міжнародної класифікації зображувальних елементів знаків

таблиця складена автором на основі використаних джерел: 12, 13;

Головною перевагою членства в міжнародних договорах та угодах ВОІВ є забезпечення захисту ІВ на міжнародному рівні шляхом подання єдиної заявки замість виконання окремих процедур для кожної країни. Окрім зазначених, в системі захисту прав ІВ наявні й інші міжнародні договори та угоди: двосторонні міжнародні договори між державами, міжнародні договори, які укладені у межах Світової організації торгівлі (СОТ).

Центром сучасної багатосторонньої торговельної системи та одним із суб'єктів захисту прав ІВ в МЕВ є СОТ, - міжнародна організація, заснована в 1995 році як правонаступник Генеральних угод з тарифів і торгівлі (ГАТТ). Вона здійснює контроль за торгівлею, включаючи питання торговельних аспектів прав ІВ [14, с. 149]. Особливу роль у галузі міжнародних стандартів захисту ІВ відіграє Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС), яка [15]:

- регулює права ІВ в контексті міжнародної торгівлі;
- забезпечує мінімальні стандарти захисту прав ІВ в усіх країнах-учасницях;
- визначає права і зобов'язання членів СОТ у сфері захисту ІВ.

В рамках Угоди ТРІПС (Угода про торговельні аспекти прав на інтелектуальну власність) ВОІВ та СОТ співпрацюють з метою усунення перешкод у здійсненні міжнародної торгівлі, пов'язаних з порушенням ІВ, що може мати наслідки в економічній сфері. Угода ТРІПС передбачає затвердження «національного режиму» і «режиму найбільшого сприяння» щодо захисту ІВ, а також посилається на Паризьку, Бернську, Римську і Вашингтонську угоди з питань надання національного режиму. У статті 5 Угоди ТРІПС зазначено [15], що учасники угоди повинні керуватись принципами надання національного режиму, який передбачає, що іноземні та національні товари і послуги повинні мати рівні умови доступу та захисту на внутрішньому ринку країни-учасниці.

Серед інших міжнародних суб'єктів системи захисту прав ІВ варто виділити:

- Європейська патентна організація, та її виконавчий орган - Європейське патентне відомство (ЄПВ), які відповідають за видачу патентів, які забезпечують захист винаходів у всіх державах-членах ЄС та кількох інших європейських країнах. Вони працюють над просуванням інновацій і технологічного розвитку, надаючи спрощений і економічно ефективний процес подання заявки на патент [16].

- Міжнародна асоціація торговельних марок, також відома як ІNТА, є міжнародним об'єднанням власників торговельних марок та фахівців у цій галузі. Головною метою діяльності асоціації є підтримка торговельних марок та супутньої ІВ з метою сприяння економічному розвитку, інноваціям та забезпеченню довіри споживачів. ІNТА надає освітні, тренінгові та адвокаційні послуги та співпрацює з урядами та іншими організаціями для сприяння захисту прав ІВ [17].

– Міжнародна федерація фонографічної індустрії (IFPI): IFPI є некомерційною організацією, яка представляє інтереси індустрії звукозапису в усьому світі, працює над захистом прав звукозаписуючих виконавців і лейблів, просуваючи ефективне законодавство про права ІВ та механізми їх дотримання, а також борючись з піратством та іншими формами порушення авторських прав [18].

Зазначені організації разом з іншими відіграють вирішальну роль у просуванні та захисті прав ІВ на міжнародному рівні, а також у сприянні міжнародній співпраці та гармонізації законів і нормативних актів щодо прав ІВ. А міжнародні договори утворюють мережу, що охоплює всі країни-учасниці та не дозволяє їм діяти самовільно. Вони встановлюють єдині норми та стандарти охорони прав ІВ, а порушення цих норм підлягає санкціям. Зараз основні тенденції розвитку міжнародного регулювання прав ІВ полягають у їх майже повсюдному визнанні, гармонізації і уніфікації національних законодавств, наголошенні на універсалізації охорони ІВ та вирівнюванні обсягу прав та можливостей захисту. Це призводить до того, що охорона ІВ стає все більш глобальною.

Тобто міжнародні організації та договори є важливими інструментами в захисті прав ІВ в контексті МЕВ. Вони дозволяють забезпечити мінімальні стандарти захисту ІВ у всьому світі та встановлюють правила для міжнародної торгівлі товарами, правами ІВ. Вони є вкрай необхідними для створення рівних умов для бізнесу у всьому світі, інноваційних технологій та продуктів, а також стимулювання подальшого розвитку міжнародної торгівлі.

1.3. Методи комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності на міжнародних ринках

У сучасних умовах ринкової економіки використання ІВ здійснюється через її комерціалізацію. Цей механізм дозволяє безперервний рух інтелектуального капіталу та отримання прибутку. За останній час, зростає увага до ІВ та способів її комерціалізації, як з боку творців, так і власників інтелектуального продукту. Відкриваються великі можливості для розвитку ринку ІВ та її інфраструктури. Економічна ефективність результату інтелектуальної діяльності визначається потенціалом її комерціалізації. Отже, ІВ розглядається як унікальний продукт із відмінними властивостями, який може генерувати додатковий прибуток для правовласників у разі комерціалізації.

Комерціалізація результатів ІВ є вирішальним фактором нової траєкторії розвитку цієї сфери. Тому удосконалення механізму комерціалізації ІВ є одним із найважливіших теоретичних і практичних аспектів в контексті МЕВ Зростання потреб у впровадженні ефективних технологій та інновацій у діяльність суб'єктів господарювання зумовлює необхідність модернізації та вдосконалення технологічної інфраструктури, що робить питання комерціалізації ОПІВ ще більш актуальним.

Так, Крикун Н.О. розуміє комерціалізацію ІВ як процес використання ІВ з метою отримання прибутку або іншої вигоди [19]. І. Мазур визначає комерціалізацію ІВ як процес перетворення її об'єктів (інноваційний продукт, технології) на товари, втілення їх у виробництво і отримання прибутку від цього [20, с. 6]. Чугрій Н.А. під поняттям комерціалізації ІВ розуміє процес перетворення результатів науково-технічної та інноваційної діяльності на товари та їх ефективну реалізацію в промислових масштабах з метою отримання прибутку [21, с. 138]. Тобто, по суті, комерціалізація ІВ полягає в отриманні прибутку від використання ОПІВ та є заключним етапом інноваційного процесу, який дозволяє перетворити інновацію (ОПІВ) на товар і вивести його на ринок.

Відповідно до щорічного індексу Глобального центру інноваційної політики (GIPC), який оцінює права ІВ в 55 країнах світу за унікальними

показниками — у 2023 році Україна в сфері комерціалізації активів ІВ посідає 47 місце з показником 29,17 %, при цьому серед інших країн світу показники набагато кращі (Рисунок 1.2).

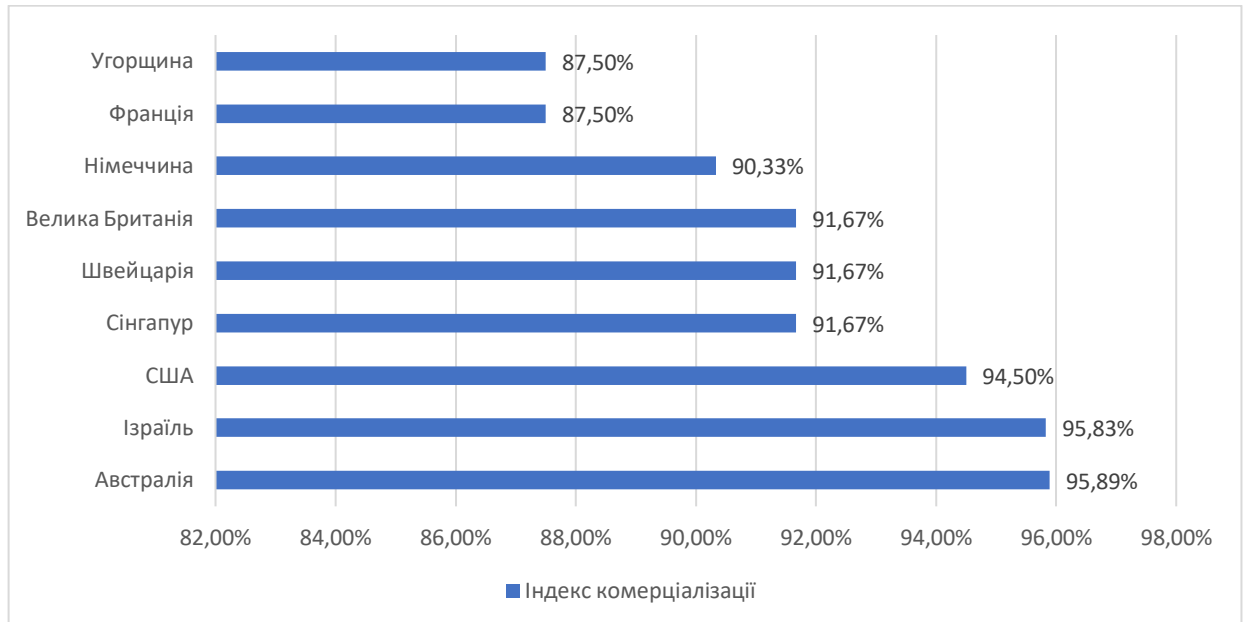

Рисунок 1.2 – Комерціалізації активів ІВ в 2023 році (топ-10 країн)*

*Джерело: складено автором на основі використаних джерел: 22.

За наведеною статистикою, Україна знаходиться на досить низькому рівні комерціалізації ІВ порівняно з іншими країнами, що займають вищі позиції у рейтингу. Це свідчить про те, що Україна потребує більш ефективної стратегії комерціалізації ІВ для підвищення конкурентоспроможності на міжнародному ринку.

Варто дослідити та визначити найбільш популярні та перспективні сфери комерціалізації ІВ, оскільки це дозволить краще розуміти ринок та потенційні можливості для розвитку ІВ в контексті МEB. Відповідно до даних ВОІВ про діяльність у сфері ІВ в усьому світі, найбільш популярними сферами комерціалізації ОПВ є комп'ютерні технології, транспорт, медичні технології, цифровий зв'язок тощо [23].

Дані Straits Research свідчать, що в 2022 році обсяг ринку програмного забезпечення управління ІВ оцінювався в 7,5 мільярда доларів США, а до 2030 року, за прогнозами, досягне 27 млрд доларів США [24].

Комерціалізація ОПІВ включає в себе взаємовигідні комерційні дії всіх учасників, спрямовані на перетворення результатів інтелектуальної праці в ринковий товар з метою отримання прибутку або іншої ринкової вигоди. Основні способи комерціалізації ОПІВ включають: активну та пасивну комерціалізацію [25, с. 20]:

– Активна комерціалізація ІВ полягає у надсиланні власником прав пропозицій щодо продажу прав на об'єкти ІВ конкретним потенційним споживачам або покупцям.

– Пасивна комерціалізація полягає в тому, що власник прав на ІВ оприлюднює пропозиції щодо продажу або надання ліцензій на використання своєї ІВ шляхом публікації їх у базах даних.

Комерціалізація інтелектуального продукту вимагає знань з різних галузей, таких як право, економіка, фінанси, та менеджмент. Існують різні форми комерціалізації, які вибираються відповідно до конкретного інноваційного об'єкту та матеріальних можливостей власника. Оцінка потенціалу комерціалізації ІВ полягає в зіставленні витрат на її створення з можливостями потенційного прибутку. Різноманітність методів комерціалізації ОПІВ зумовлюють необхідність їх класифікації (Рис. 1.3).

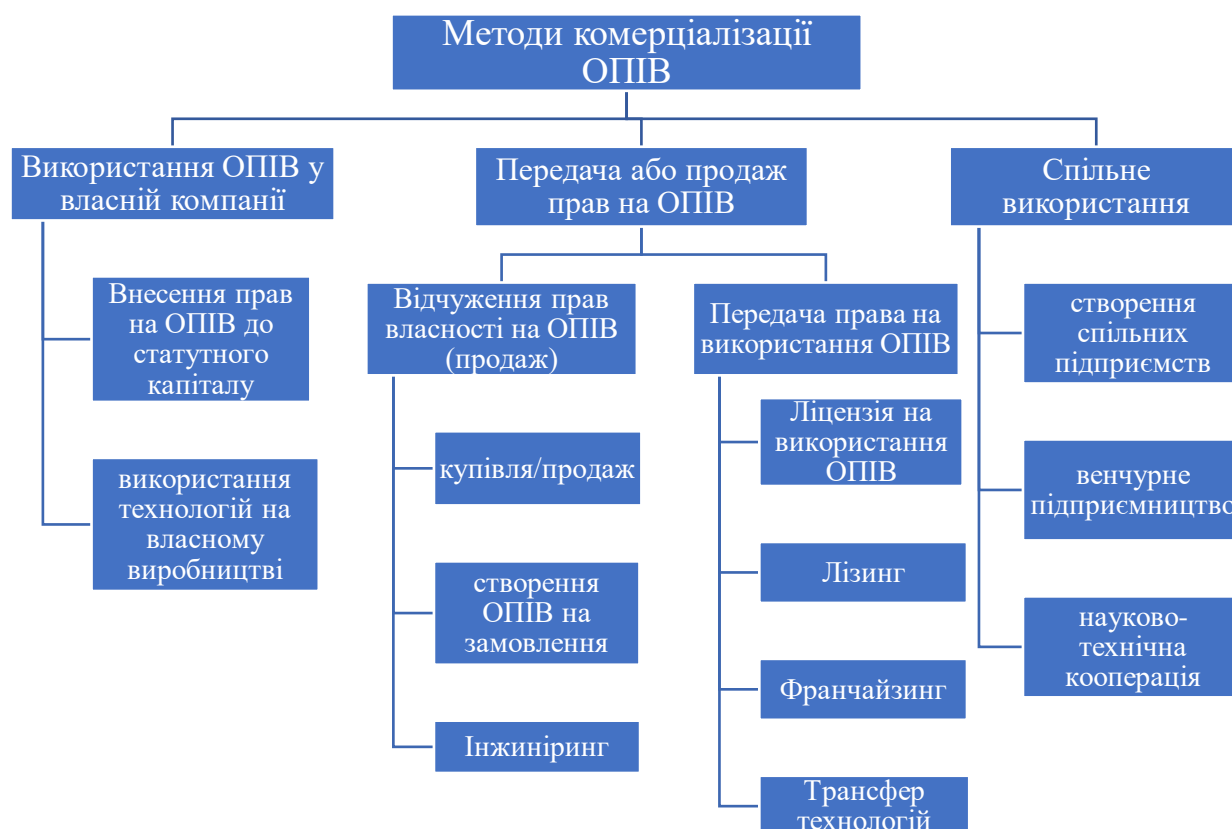

Рисунок 1.3 – Класифікація методів комерціалізації ОПВ*

*Джерело: складено автором на основі використаних джерел: [25, с. 20], [26, с. 48-51], [27, с. 8].

Найпопулярнішими із зазначених методів комерціалізації ОПВ є [28]:

– Інжиніринг - полягає у розробці та випуску нових продуктів або поліпшенні вже існуючих шляхом застосування нових технологій та знань.

– Лізинг - це метод комерціалізації, коли власник ІВ дозволяє іншій компанії використовувати його продукти або технології протягом обмеженого періоду часу.

– Ліцензія – полягає у тому, що власник ІВ надає право іншій компанії використовувати його продукти або технології за умови сплати роялті.

– Трансфер технологій – полягає у передачі ОПВ іншій компанії у вигляді знань, технологій, документації та інших матеріалів.

– Франчайзинг - це метод комерціалізації, що дозволяє іншій компанії використовувати його бренд, технології та інші матеріали в обмін на плату та дотримання встановлених угод.

Вибір методу комерціалізації залежить від характеристик продукту, потреб на ринку, фінансових можливостей власника та багатьох інших

факторів. Важливим є те, що не обов'язково зосереджуватись на одному із способів комерціалізації, оскільки саме комбінація різних методів комерціалізації може бути найефективнішим підходом до розвитку ІВ.

У контексті МЄВ, комерціалізація ОПВ може мати значний економічний вплив на рівень розвитку країни. Одним з інших можливих шляхів комерціалізації є експорт ІВ, тобто продаж прав на використання технологій, брендів, патентів тощо за кордоном. Також можливе залучення іноземних інвестицій на розвиток ІВ, що може сприяти розвитку високотехнологічних галузей, збільшенню кількості робочих місць та підвищенню рівня життя. Таким чином, зазначене свідчить про складність та актуальність питань, пов'язаних із формуванням ринкових відносин комерційного використання ІВ. Удосконалення процесів комерціалізації ІВ є важливим для досягнення позитивних результатів в інвестиційній та інноваційній діяльності сприяючи соціально-економічному зростанню глобальної економіки.

РОЗДІЛ 2. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДІВ ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

2.1 Сучасний вплив економічної глобалізації на захист прав інтелектуальної власності

В умовах сучасності, глобалізація економіки та розвиток технологій є важливим фактором у розвитку нових ринків та збільшенні прибутковості. Цей процес має значний вплив на захист ІВ. Вплив економічної глобалізації є ключовим фактором у забезпеченні конкурентоспроможності економіки та інтелектуального капіталу. Однак, зростання новітніх технологій та інтелектуального капіталу є основою нової економіки, яка може стати напрямом розвитку людства в майбутньому.

Розвиток глобальних та міжнародних вартісних зв'язків прямо пов'язаний з охороною прав на ІВ як ключового джерела конкурентних

переваг. Процеси інтелектуалізації економічної діяльності, та подальшого розвитку міжнародного поділу праці на основі фрагментації виробництва, економіки знань є ключовими чинниками, що вимагає захист ІВ на національному рівні та при міжнародній економічній діяльності. Треба розуміти, що інтелектуальний капітал, включаючи ОПВ, є важливою складовою розвитку бізнесу та національних економік у перспективі. Інвестування у створення, захист та комерціалізацію ІВ є довгостроковими проектами, хоча навіть у короткостроковому періоді вони можуть демонструвати значний вплив на бізнес, економічний розвиток країн [29, с.58].

Захист прав ІВ стає все більш важливим в умовах глобалізації, коли товари та послуги широко переміщуються через кордони, а інновації та технології легко копіюються та поширюються в усьому світі. Захист прав на ІВ забезпечує інноваційну діяльність та конкурентоспроможність, а також захищає права власників на їхні винаходи, твори та товарні знаки. Аналіз кількості заявок на різноманітні ОПВ, такі як патенти, авторські права, товарні знаки тощо, може дати уявлення про ступінь захисту прав на ІВ та про тенденції розвитку інноваційних процесів в економіці. Відповідно до щорічних звітів ВОІВ можна визначити загальну кількість заявок на ОПВ в світі (Рис. 2.1).

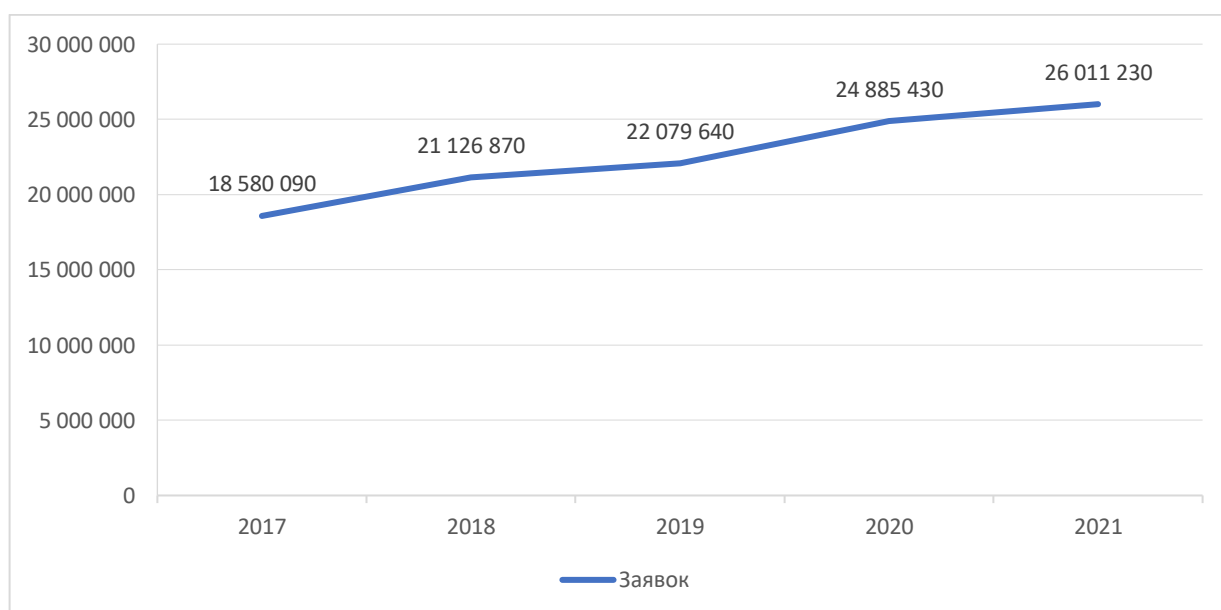

Рисунок 2.1 – Кількість заявок на реєстрацію ОПІВ по всьому світу за 2017-2021 рр.*

*Джерело: складено автором на основі використаних джерел: 30-33.

Наявні позитивні тенденції в зростанні обсягів та типів заявок на права ІВ. Тобто зростання кількості заявок на ОПІВ може свідчити про збільшення інноваційної активності в різних галузях економіки, або про більш активну стратегію компаній щодо захисту ОПІВ. Відповідно до даних Statista [34] та ВОІВ [33] лідерами за кількістю заявок на реєстрацію ОПІВ є Китай, США, Японія, Південна Корея та Німеччина, а також Європейська агенція інтелектуальної власності (EUIPO), що також свідчить про переважне становище азійського ринку ІВ в світі. І хоча кількість заявок на реєстрацію ОПІВ не завжди є індикатором якості наукових досліджень або ефективності використання ІВ. Однак, у випадку коли США (1 місце), Китай (2 місце), Японія (3 місце), Німеччина (4 місце) та Південна Корея (10 місце) є провідними економіками світу [35], ці дані безумовно свідчать про значну активність компаній та наукових установ у цих країнах в галузі наукових досліджень, розробки нових технологій та створення інноваційних продуктів. Крім того, такі країни мають розвинену систему захисту прав ІВ, що стимулює компанії та наукові установи до здійснення інноваційної діяльності та збереження їхніх прав на об'єкти ІВ.

Разом з цим варто дослідити ефективність національних механізмів захисту прав на ІВ з метою порівняння кількості заявок на ОПІВ, що дозволить оцінити рівень інноваційної активності та конкурентоспроможності України, а також визначити динаміку розвитку ІВ (Рисунок 2.2).

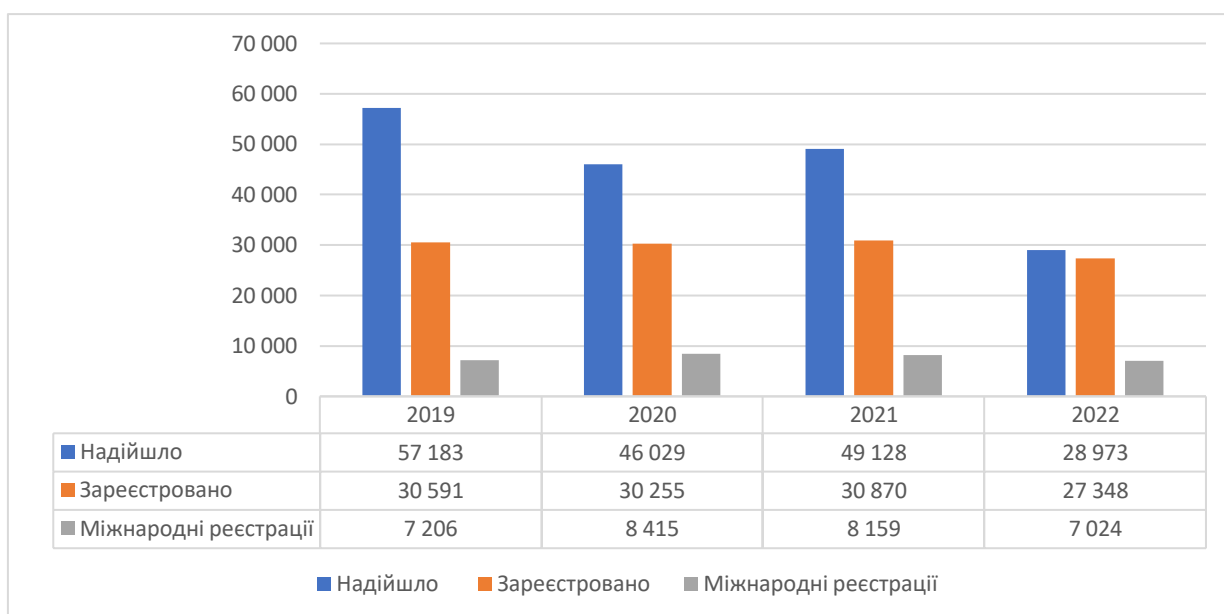

Рисунок 2.2 – Кількість надходження та розгляду заявок і реєстрації охоронних документів на права ІВ в Україні*

*Джерело: складено автором на основі використаних джерел: 36.

Однак, з початком повномасштабної війни в Україні кількість поданих заявок на реєстрацію прав на ІВ значно зменшилася, зокрема й міжнародні. На це вплинули несприятливі економічні та політичні умови в країні, що вплинули на інноваційну активність та інвестиції в розвиток нових технологій. Також, низький рівень захисту прав на ІВ в Україні та відсутність механізмів захисту прав на міжнародному рівні може знижувати інтерес до подання заявок на реєстрацію прав на ІВ в Україні.

Про це свідчить щорічний індекс GIPC, який оцінює права ІВ в країнах світу за унікальними показниками — від патентної політики та політики авторського права до комерціалізації активів ІВ та ратифікації міжнародних договорів Україна посідає 41 місце з показником 39,74%, при цьому серед інших країн світу показники набагато кращі (Табл. 2.1.).

Таблиця 2.1. – Індекс ІВ в країнах світу

Країна	Показник	Місце у рейтингу
США	95.48%	1
Велика Британія	94.14%	2
Франція	93.12%	3

Німеччина	92.46%	4
Швеція	92.14%	5
Японія	91.26%	6
Нідерланди	90.70%	7
Ірландія	89.36%	8
Іспанія	86.44%	9
Швейцарія	86.00%	10
Сінгапур	84.94%	11
Південна Корея	84.44%	12
Італія	83.90%	13

таблиця складена автором на основі використаних джерел: 22;

Індекс показує, що економіки з найефективнішими рамками ІВ мають більшу ймовірність отримати соціально-економічні переваги, необхідні для протистояння найбільшим викликам. Також більшість із зазначених в таблиці країн є країнами ЄС, тому варто розглянути питання ІВ в контексті ЄС.

Країни Європейського Союзу вже давно віддають перевагу захисту та розвитку ІВ. У ЄС існують спеціальні органи, які забезпечують охорону прав на ІВ та здійснюють контроль за дотриманням законів у цій сфері. Крім того, ЄС активно підтримує інноваційний розвиток та створення нових продуктів та послуг на основі ІВ. Європейська комісія опублікувала план дій щодо ІВ, який має на меті допомогти компаніям шляхом [37]:

- запровадження кращого захисту ІВ (удосконалення законодавства);
- сприяння ефективному використанню та поширенню ІВ, особливо серед малих і середніх підприємств (заохочувальні заходи);
- спрощений доступ критичних ОПІВ, і обмін ними (прозорість процедури ліцензування);
- боротьба з порушеннями прав ІВ (посилення відповідальності у сфері цифрових послуг, протидія піратству);
- забезпечення рівних умов для компаній ЄС поза межами Європи.

З метою дослідження ефективності українського механізму захисту прав ІВ варто проаналізувати доходи, витрати та сукупний прибуток державного підприємства, що відповідає за проведення формальної та кваліфікаційної експертизи та реєстрацію заявок ОПІВ (Рис. 2.3). Зазначене дозволить оцінити його фінансову стійкість та ефективність використання ресурсів, що спрямовані на охорону ОПІВ.

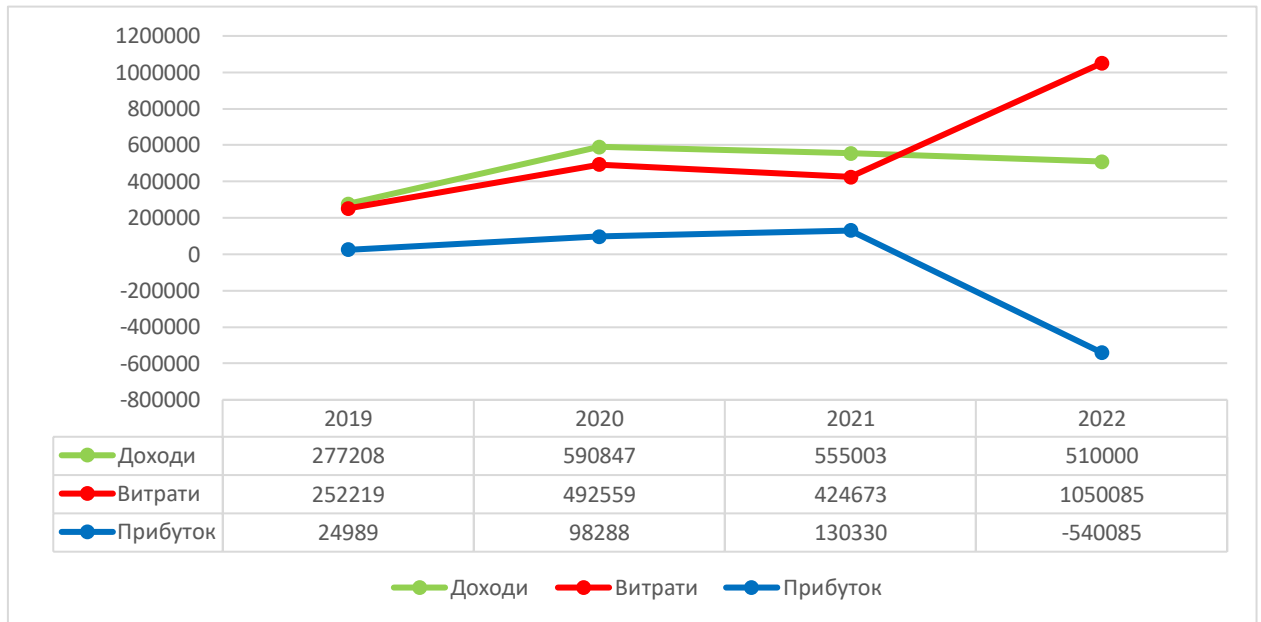

Рисунок 2.3 – Виконання кошторису ДП «УПВ» 2019-2022 рр. (в тис. грн)*

*Джерело: складено автором на основі використаних джерел: 38.

Зазначені дані можуть свідчити про те, що витрати на розвиток державної системи правової охорони ІВ значно перевищують дохідну частину, що може бути ознакою того, що держава інвестує значні кошти в розвиток ІВ та її захист, визнаючи її важливість для розвитку країни. Однак, це також свідчить про низький рівень ефективності витрат та необхідність покращення управління бюджетними ресурсами в даній сфері.

Разом з цим, іншими причинами такого значного перевищення витрат над доходами можуть бути те, що 8 листопада 2022 року ДП «УПВ» припинив всі дії, що пов'язані з виконанням функцій Національного органу інтелектуальної власності (НОІВ), оскільки було створено Український

національний офіс інтелектуальної власності та інновацій (УКРНОІВІ), - новий суб'єкт, що виконує функції НОІВ [39].

Але, ще однією об'єктивною проблемою такого спаду є повномасштабне вторгнення Росії в Україну, що має негативний вплив на всю сферу захисту ІВ та глобальну економіку. Повномасштабна агресія РФ є негативним явищем для ІВ, оскільки воно:

– стало причиною відтоку інвестиційного, інтелектуального капіталу з України, оскільки інвестиції стали досить ризикованими, велика кількість внутрішньо переміщених осіб, багато людей були вимушені виїхати за кордон тощо;

– призвело до порушення прав на ІВ, втрати прибутків та конкурентної переваги на міжнародному рівні. Крім того, такі порушення спричинили великі втрати для окремих галузей економіки, таких як музична індустрія, кіноіндустрія та програмне забезпечення;

– призвело до загроз кібербезпеці та використанню шкідливого програмного забезпечення, великої кількості кібератак як на державні, так і приватні підприємства та установи, що завдало операційних ризиків і як результат економічної шкоди, зменшення довіри до окремих інституцій та компаній;

– створило загрозу міжнародній торгівлі та міжнародному співробітництву, що призвело до зменшення обсягів торгівлі та втрати довіри до міжнародної спільноти.

Отже, повномасштабне вторгнення РФ має серйозні наслідки для всієї сфери захисту ІВ та глобальної економіки, і його наслідки можуть бути відчутними на довгу перспективу.

Позитивним фактом є те, що з початком повномасштабної військової агресії Росії проти України 24 лютого 2022 року EUIPO та Європейська Комісія домовилися 9 березня 2022 року про такі заходи [40]:

1. Припинення будь-якої співпраці з Роспатентом, Федеральною службою з інтелектуальної власності Росії та Євразійською патентною організацією (ЄАПВ).

2. Продовження процесуальних строків на користь українських заявників та правовласників.

3. Забезпечення того, щоб усі дані щодо адрес сторін у реєстрах ІВ відображали міжнародно визнані кордони України, виправляючи помилкові зазначення, якщо це необхідно.

Продовжуючи про національну систему захисту ІВ, варто зазначити, що Єврокомісія у своєму висновку щодо заявки України на членство в ЄС, надала оцінку спроможності України взяти на себе зобов'язання, передбачені перспективою членства в ЄС. Експерти проаналізували прогрес України в адаптації національного законодавства до права ЄС у різних сферах і саме сфера ІВ має найнижчий рівень підготовки [41]. З одного боку, це пов'язано з тим, що Україна знаходиться на початковому етапі цифрової трансформації своєї економіки, коли важливість інформаційних технологій та інноваційних рішень стає все вищою. З іншого боку, в Україні досі існують значні проблеми зі захистом прав на ІВ, що ускладнює розвиток інноваційного сектора економіки.

Отже, враховуючи вищезазначене, можна виділити декілька проблем, які виникають у зв'язку з сучасним впливом глобалізації економіки на захист прав ІВ. До них належать:

- Виклики цифрової економіки. Цифрова економіка створює унікальні проблеми для захисту прав ІВ, такі як труднощі з моніторингом і протидії онлайн-порушенням, а також поява нових бізнес-моделей, які можуть не мати правового підґрунтя в традиційних правових рамках.
- Технологічні проблеми в умовах цифровізації суспільства та глобальної економіки. Збільшення кількості порушень прав на ІВ, що зумовлено законодавчим різноманіттям на національному рівні, прогалинами

в законодавстві, малими та непропорційними санкціями за порушення законодавства у сфері ІВ, розвитком інформаційних технологій.

Швидкі темпи технологічних змін ускладнили йти в ногу з розвитком способів та методів порушення прав ІВ. Серед основних правопорушень у сфері ІВ можна виділити [42, с. 130-139]:

– плагіат – недозволене запозичення, відтворення чужого твору (чи його частини) під своїм іменем або псевдонімом, не сумісне з нормами моралі та закону.

– контрафакція – самовільне і протизаконне виготовлення і розповсюдження екземплярів твору без згоди правовласника.

– піратство, тобто безкоштовне завантаження або використання ОПВ, програмного забезпечення, ігор, книг, музики, кіно тощо.

– витік інформації про ОПВ, - економічне шпигунство, конкурентна розвідка, крадіжка комерційної таємниці, є основою поточної торгової та технологічної «війни» між країнами та компаніями, що завдає великої шкоди не тільки окремим суб'єктам цих відносин, але й глобальній економіці в умовах цифровізації [43];

– патентні тролі (особи або компанії, що реєструють патенти раніше за добросовісного творця), кіберсквотинг («доменне рейдерство») Це може призвести до великих збитків або до обмеження [44].

Особливо ці порушення стосуються ринків, що розвиваються, де захист ІВ може бути не пріоритетним напрямком.

- Правові проблеми:

– Дотримання прав ІВ залишається проблемою. Особливо це стосується країн зі слабкою правовою системою, де поширені вищезазначені правопорушення.

– Зловживання правами ІВ, яке може спричинити зниження конкуренції та монополізацію на ринку, наприклад, коли одна компанія має домінуючу позицію на ринку та володіє значною кількістю патентів, вона може скористатися своїм положенням для запобігання входу конкурентів на

ринок (особливо у сфері інформаційних технологій). Як наслідок це може призвести до зниження якості продуктів та послуг, зменшення вибору споживачів та підвищення цін.

– Недостатність прозорості та підзвітності. Нинішній системі захисту прав ІВ може бракувати прозорості та підзвітності, що ускладнює для компаній і окремих осіб розуміння того, як застосовуються та виконуються закони про ІВ.

- Економічні проблеми:

– Висока вартість прав на ІВ, яка може обмежувати доступ до неї для менших підприємств та стартапів або для країн зі слабкою економікою.

– Дисбаланс у глобальній економічній потужності: поточний процес економічної глобалізації створив дисбаланс у глобальній економічній потужності, при цьому розвинені країни мають більшу перевагу у захисті своїх прав ІВ, ніж країни, що розвиваються.

Отже, сьогодні спостерігається збільшення кількості заявок на ОПІВ, особливо в країнах, що є лідерами в умовах економічної глобалізації. Україна ж перебуває на досить низькому рівні в сфері захисту ІВ. Аналіз показав, що в сучасних умовах економічної глобалізації існують численні проблеми, пов'язані з захистом прав на ІВ. Тобто існує потреба у збалансованому підході до прав ІВ, який враховує потреби як творців, так і користувачів ІВ, а також ширші соціальні та економічні наслідки захисту ІВ. Також існує постійна потреба в більшій міжнародній співпраці та стандартизації у сфері захисту прав ІВ в контексті економічної глобалізації.

У кінцевому підсумку, ефективність захисту прав на ІВ у сучасному світі потребує постійного моніторингу та аналізу, а також практичних заходів з вдосконалення механізмів захисту прав ІВ в міжнародному співтоваристві та на національному рівні. Оскільки саме це забезпечить сталий інноваційний розвиток.

2.2 Подальші перспективи розвитку та вдосконалення захисту прав інтелектуальної власності в міжнародних економічних відносинах

Аналіз подальших перспектив розвитку захисту ІВ в МЕВ мають важливе значення для сприяння інноваціям, заохочення конкуренції та забезпечення того, щоб усі могли працювати в справедливому та рівному середовищі. Дослідження нових підходів та визначення шляхів вирішення нагальних проблем є актуальним в умовах сприяння міцній та стійкій глобальній економіці. По-перше, права ІВ необхідні для сприяння інноваціям і творчості, які є рушійними силами економічного зростання та розвитку. Без належного захисту цих прав держави, юридичні та приватні особи можуть втратити бажання інвестувати в дослідження та розробки, що зрештою може придушити інновації та перешкодити економічному прогресу. Тому важливо вивчити шляхи покращення захисту прав ІВ, щоб створити середовище, яке заохочує інновації та творчість. По-друге, глобалізація економіки полегшила транскордонну діяльність, що призвело до посилення конкуренції та потреби у посиленні захисту ІВ. Таким чином, виникає необхідність у більш ефективній та узгодженій міжнародній співпраці для захисту ІВ, щоб гарантувати рівні умови для кожного, незалежно від територіальних, економічних або інших факторів.

Захист прав ІВ залишається ключовим питанням у МЕВ через зростання значення ІВ у світовій економіці. Оскільки технології продовжують розвиватися та з'являються нові бізнес-моделі, тому дуже важливо забезпечити захист і ефективне дотримання прав ІВ.

Відповідно до спеціального звіту Європейського суду аудиторів (ЕСА), який визначає результати аудиту політики та програм ЄС або питань, пов'язаних з управлінням у сфері ІВ було виділено основні рекомендації щодо вирішення проблем у європейській системі захисту прав ІВ [45, с. 37-39]:

– Удосконалити систему захисту прав ІВ шляхом розробки стратегії контролю на основі управління ризиками прав ІВ, кращого контролю за виконанням Директиви щодо захисту прав інтелектуальної власності (IPRED) та митного контролю у державах-членах, оскільки Директива не застосовується однаково.

– Вирішити питання стандартизації звітності, удосконалення системи управління та підзвітності EUIPO, оскільки наявні проблеми неефективності реєстраційних процесів, їх довготривалості.

– Законодавчі реформи у зв'язку з відсутністю гармонізованої системи покарань і санкцій за порушення прав ІВ, різних практик щодо повідомлення про порушення прав ІВ, знищення контрафактних товарів тощо.

– Потрібно своєчасно аналізувати та реєструвати заявки на географічні зазначення та надавати державам-членам офіційні вказівки щодо контролю за географічними зазначеннями;

– Зниження комісій, оскільки актуальні комісії призводять до неефективного механізму взаємозаліку;

– Встановлення чіткої методології для визначення зборів за реєстрів прав ІВ, оскільки чинна структура зборів не відображає реальних витрат та створює накопичені надлишки;

– Поліпшити фінансування, контроль та оцінку системи EUIPO через запровадження надійного розрахунку одноразових сум, обґрунтування поточних витрат ЄС для торговельних марок і зразків; покращення покращити системи оцінки проектів європейської співпраці.

Серед іншого, важливо активізувати процеси створення неурядових організацій із захисту прав ІВ. Так, у багатьох європейських країнах ефективно функціонують громадські дослідницькі організації з державною підтримкою, наприклад, Fraunhofer-gesellschaft у Німеччині, та органи, які сприяють цьому INSERM у Франції, ENEA в Італії тощо. Основними функціями цих організацій є сприяння розвитку наукових досліджень та інтегрованої дослідницької інфраструктури. Забезпечуючи узгодження

інтересів основних суб'єктів відносин ІВ, ці організації є важливими складовими сучасної системи МЕВ у сфері ІВ [46].

Ще одним важливим напрямком, як зазначає Цапій Д.Ю., є розвиток страхування ІВ та приведення цієї галузі у відповідність до світових стандартів є важливим напрямком удосконалення системи захисту прав ІВ, забезпечення фінансової стабільності інституцій, які займаються інноваціями, розвитком бізнесу та стимулюванням НТП. Це також сприятиме підвищенню довіри до суб'єктів інноваційної діяльності, поступовій інтеграції країн у світову економічну систему та зміцненню конкурентних позицій вітчизняних суб'єктів господарювання [47].

Разом з цим варто запропонувати найважливіші напрями розв'язання технологічних, правових, економічних проблем та цифрових викликів, що були визначені в п. 2.1, а також способи удосконалення сучасного стану захисту ІВ в контексті МЕВ.

1. Для вирішення проблем цифрової економіки необхідно сприяти:

– заохоченню розробки нових технологій та інструментів, які можуть допомогти покращити моніторинг та захист прав ІВ в цифровому просторі;

– розширенню використання цифрових інструментів для моніторингу та боротьби з онлайн-порушеннями. Такі технології, як блокчейн і штучний інтелект, можна використовувати для відстеження та запобігання порушенням прав ІВ в цифровому просторі.

– заохоченню удосконалення правової бази, яка краще адаптована до унікальних викликів цифрової економіки, таких як поява нових бізнес-моделей, стартапів, блокчейн-технологій тощо;

– підвищенню обізнаності та освіти громадськості про важливість дотримання прав ІВ в цифровому просторі та сприяти кампаніям, спрямованим на запобігання піратству та іншим формам порушення. Уряди країн та міжнародні організації можуть відігравати вирішальну роль у підвищенні обізнаності та просуванні освітніх кампаній.

2. Технологічні проблеми в умовах цифровізації суспільства та глобальної економіки можна вирішити шляхом:

– заохочення країн гармонізувати свої закони про ІВ і прийняти міжнародні стандарти захисту ІВ, щоб зменшити законодавчу різноманітність і прогалини в законодавстві;

– посилення санкції за порушення прав ІВ, щоб зробити їх більш пропорційними збиткам, завданім такими порушеннями;

– інформаційного забезпечення діяльності у сфері ІВ, розвитку патентно-інформаційної бази;

– стимулювання розвитку нових технологій і методів для кращого виявлення та запобігання порушенням прав ІВ.

3. Правові питання:

– запровадження більш ефективних і послідовних міжнародних правил і угод для захисту прав ІВ. ВОІВ уже відіграє важливу роль у розробці та забезпеченні виконання міжнародних стандартів ІВ, але все ще є можливості для вдосконалення з точки зору сприяння гармонізації та співпраці між країнами. Це включає сприяння більшій співпраці та обміну інформацією між країнами, а також розробку загальних стандартів і найкращих практик захисту ІВ.

– стимулювати країни світу прийняти законодавчу базу, яка сприятиме конкуренції та запобігатиме зловживанню правами ІВ домінуючими гравцями на ринку;

– сприяти прозорості та підзвітності у застосуванні та забезпеченні виконання законів про ІВ, наприклад, шляхом публікації звітів, даних, судових прецедентів щодо ІВ та правозастосування;

– подальша трансформація та удосконалення національної системи охорони та захисту прав ІВ, національного законодавства у сфері ІВ з урахуванням досвіду провідних країн світу;

– надавати підтримку та технічну допомогу країнам із слабкішою правовою системою, щоб допомогти їм покращити їхні правові режими

захисту ІВ та збільшити їхню спроможність забезпечити виконання законів про ІВ.

4. Економічні проблеми:

– заохочувати розвиток міжнародних механізмів, які можуть допомогти зменшити витрати на захист ІВ та розробку нових механізмів для забезпечення доступу до ІВ для невеликих і новостворених підприємств, таких як механізми міжнародного патентного співробітництва, а на національному рівні можна запровадити пільгові режими, вигідні умови кредитування, особливо для малих та середніх підприємств;

– сприяти більш справедливим глобальним економічним правилам, які можуть допомогти зменшити дисбаланс сил між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються, у сфері захисту ІВ;

– створити необхідні передумови для функціонування розвинутого ринку ОПВ, впровадження ефективного механізму комерціалізації ІВ.

– стимулювати створення та оперативне впровадження в господарських обіг нових ОПВ, комерціалізацію запатентованих науково-технічних досягнень; державна підтримка винахідництва, новаторства та творчої інтелектуальної діяльності.

Отже, важливо знайти баланс між захистом прав ІВ та сприянням інноваціям і творчості. Встановлення цього балансу має вирішальне значення для забезпечення того, щоб права ІВ не стали перешкодою для входу на ринок невеликих підприємств і стартапів або для країн зі слабкою економікою. Проблеми захисту ІВ є дуже складними та актуальними в практичному застосуванні, так як від ступеня успішного вирішення цих проблем залежить можливість досягнення кінцевих позитивних результатів інвестиційної та інноваційної діяльності. Тому зазначені шляхи удосконалення сучасних процесів та перспективи дозволять досягнути цілей ІВ та соціально-економічного зростання.

ВИСНОВКИ

На основі вищевикладеного матеріалу можна прийти висновків, що ІВ є неоднозначним терміном, який є формою нематеріальної власності, що може мати цінні властивості та захищається правовими засобами. Сутність ІВ полягає в тому, що це система відносин, яка встановлює права та обов'язки власників щодо продуктів, створених інтелектуальною діяльністю, що створює стимули для інновацій, сприяє творчості та економічному зростанню. Було досліджено кілька міжнародних класифікацій ІВ: в ЄС та США. Запропоновано власну класифікацію ОПІВ, що включає об'єкти авторського права, суміжних прав, промислової власності, індивідуалізації, а також нетрадиційні види ІВ, що в свою чергу включають безліч підвидів, які не є вичерпними та підтверджують різноманітність видів ІВ.

Система захисту прав ІВ є важливою складовою МЄВ, враховуючи, що вони відіграють ключову роль в умовах економічної глобалізації. Це зумовлює забезпечення ефективного захисту цих прав у всьому світі. Система захисту прав ІВ складається з національних (Конституція, Закони України, інші нормативно-правові акти у сфері ІВ, національні установи та організації, що забезпечують функціонування ІВ) та міжнародних механізмів, що включають міжнародні договори (ТРІПС, договори в рамках ВОІВ) та організації (ВОІВ, СОТ, ЄПВ, ІНТА, ІФРІ тощо). Вони є вагомими інструментами захисту прав ІВ в контексті МЄВ, оскільки гарантують мінімальні стандарти захисту ІВ у всьому світі та встановлюють правила їх купівлі-продажу, що стимулює подальший розвиток міжнародної торгівлі та інновацій.

Досліджено методи комерціалізації ОПІВ на міжнародних ринках, як явище, що дозволяє отримувати прибуток від ІВ, має значний економічний вплив на рівень економічного розвитку, залучення інвестицій та сприяє соціально-економічному зростанню світової економіки. Визначено країни, які є лідерами за комерціалізацією активів ІВ в 2023 році: Австралія, Ізраїль, США тощо. Україна при цьому займає одні із останніх позицій, - це свідчить

про те, що удосконалення процесів комерціалізації ІВ є важливим для досягнення позитивних результатів у сфері інвестицій та інновацій. Також було запропоновано власну класифікацію методів комерціалізації ОПВ, що передбачає: використання ОПВ у власній компанії, передача або продаж прав на ОПВ, спільне використання. Серед найпопулярніших в умовах сьогодення виділено інжиніринг, лізинг, ліцензію, трансфер технологій, франчайзинг.

Сучасний вплив економічної глобалізації на захист прав ІВ передбачає постійне збільшення кількості заявок на ІВ, особливо в країнах, які є провідними економіками світу. В Україні цей показник був декілька років на одному рівні, але з початком повномасштабного вторгнення зменшився, як і становище України рівні у сфері захисту ІВ. Аналізуючи сучасні виклики, було визначено наступні проблеми, пов'язані із захистом прав ІВ: проблеми цифрової економіки (моніторинг та протидія онлайн-порушенням, поява нових бізнес моделей), технологічні (збільшення кількості порушень, серед яких плагіат, контрафакція, піратство, витік інформації про ОПВ, патентні тролі, кіберсквотинг тощо), правові (недотримання та зловживання правами ІВ, недостатність прозорості та підзвітності), економічні (висока вартість, дисбаланс у глобальній економічній системі). Тобто сучасні процеси потребують постійного моніторингу та аналізу, а також вдосконалення механізмів захисту прав ІВ.

У зв'язку зі зростаючою глобалізацією економіки та технологічними змінами, захист ІВ стає все важливішим і складнішим завданням. Для вирішення зазначених проблем було запропоновано наступні шляхи удосконалення. Для захисту прав ІВ в умовах цифрової економіки необхідно сприяти розробці нових технологій, використанню цифрових інструментів для моніторингу та удосконаленню правової бази. Також важливо підвищувати обізнаність громадськості та проводити освітні кампанії. Крім того, важливу роль у цьому процесі повинні відігравати уряди країн та міжнародні організації. Технологічні проблеми в умовах цифрової економіки

можна вирішити за допомогою гармонізації законодавства та прийняття міжнародних стандартів захисту ІВ, посилення санкцій, розвитку інформаційного забезпечення, патентно-інформаційної бази та стимулювання розвитку нових технологій для виявлення та запобігання порушенням прав ІВ. Щодо правових проблем, варто розвивати і вдосконалювати правову базу, забезпечувати її прозорість, а також стимулювати співпрацю між країнами та розробку міжнародних стандартів. Необхідно також надавати підтримку країнам зі слабкою правовою системою, щоб підвищити їхню спроможність забезпечити належний захист ІВ.

Для вирішення економічних проблем необхідно запровадити різноманітні міжнародні та національні механізми, які сприятимуть розвитку інновацій, зменшенню витрат на захист ІВ та підтримці малих та середніх підприємств. Також важливо створити більш справедливі глобальні економічні передумови, що допоможуть зменшити дисбаланс між країнами з різним рівнем економічного розвитку. Для розвитку ринку ІВ необхідно стимулювати створення та впровадження нових ОПВ та ефективного механізму комерціалізації ІВ. Державна підтримка винахідництва, новаторства та творчої інтелектуальної діяльності є важливою для розвитку сучасної економіки.

Зазначені напрями вдосконалення поточних процесів і перспектив дозволять досягти цілей ІВ, сприяти розвитку науково-технічного потенціалу та забезпеченню доступу до нових технологій та інновацій, збільшенню конкурентоспроможності, та соціально-економічному зростанню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Семків В. О., Шандра Р. С. Інтелектуальна власність: підручник для студентів неюридичних факультетів. Львів: Галицький друкар, 2015. 280 с. URL: <http://surl.li/kmxj>
2. Цибульов П.М. Основи інтелектуальної власності: навчальний посібник. К.: "Інст. інтел. власн. і права", 2005. 108 с. URL: <https://studfile.net/preview/1623712/>
3. Маслак М. В. Види та особливості використання інтелектуальної власності в промисловому виробництві. М. В. Маслак, П. Г. Перерва. Економіка і організація управління. Economics and Organization of Management. 2022. № 2 (46). С. 46-55. URL: <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/12543>
4. Інтелектуальна власність: навч. посіб.; У 2-х ч. Ч.1. І.П. Каплун, Е.В. Колісніченко, В.О. Панченко, А.А. Папченко. Суми : СумДУ, 2010. 157 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/268>
5. Дюндін В. Д. Інтелектуальна власність як головна складова інтелектуального потенціалу суспільства. Ефективна економіка. 2014. № 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_5_45
6. Економіка інтелектуальної власності : науково-методичні матеріали для підготовки докторантів, аспірантів і магістрів за напрямом «Інтелектуальна власність». Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, Т. М. Камінська та ін. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. С. Шевченко. Х. : Право, 2015. 120 с. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/12373/1/Shevchenko_2015.pdf
7. Intellectual, industrial and commercial property. Fact Sheets on the European Union. European Parliament. 06-2022. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/36/intellectual-industrial-and-commercial-property>

8. Intellectual Property Rights and International Trade. CRS Report. Congressional Research Service. May 12, 2020. URL: <https://sgp.fas.org/crs/row/RL34292.pdf>

9. Полякова, Ю. В., Котуха, О. С., & Олашин, М. М. (2023). Економіко-правові засади захисту інтелектуальної власності: український та європейський досвід. Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління, (3(21), 122-132. DOI: [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-3\(21\)-122-132](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-3(21)-122-132)

10. Избаш О.О. Міжнародні аспекти захисту інтелектуальних прав. Lex Portus. 2018. № 2 (10). С. 79–94.

11. Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності : Конвенція Всесвіт. орг. інтелект. власності від 14.07.1967 р. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/MU67K05U?ed=1967_07_14

12. Нормативно-правові акти в сфері інтелектуальної власності. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=f282e17e-9c14-4b88-9450-8f7cc12c158e&title=ZakonodavstvoVSferiIntelektualnoiVlasnosti>

13. Міжнародні стандарти захисту прав інтелектуальної власності. А.М. Горнісевич. Наука та інновації. 2011. Т. 7, № 3. С. 49-53. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/115488>

14. Міжнародні економічні відносини: навч. Посібник. Ю. Г. Козак, М. А. Заєць, Н. В. Притула та інші. Одеса: «ТОВ.ПЛУТОН», 2016. 352 с.

15. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15.04.1994. Додаток 1С до Угоди про заснування Світової організації торгівлі. URL: https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=981_018#Text

16. Європейська патентна конвенція (ЄПК): Конвенція про видачу європейських патентів від 5 жовтня 1973 року. URL: https://new.epo.org/en/legal/epc/2020/EPC_conv_20230401_en_20230401.pdf

17. International Trademark Association (INTA). Official website. URL: <https://www.inta.org/>
18. International Federation of the Phonographic Industry (IFPI) Official website. URL: <https://www.ifpi.org/>
19. Крикун Н.О. Теоретичні аспекти використання комерціалізації інтелектуальної власності. 2009. URL: http://www.rusnauka.com/27_NNM_2009/Economics/52998.doc.htm
20. Мазур І. Комерціалізація наукових розробок як фактор конкурентного розвитку підприємництва. Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. 2013. Економіка. Вип. 148. с. 5 -8.
21. Чугрій Н. А. Комерціалізація інтелектуальної власності як необхідна умова інноваційного розвитку підприємства. Причорноморські економічні студії. 2017. Вип. 17. С. 137-141. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2017_17_28
22. International IP Index. 2023 Eleventh Edition. Global Innovation Policy Center. URL: <https://www.valueingenuity.com/ip-index/map/ua/>
23. IP Facts and Figures. IP Statistics Data Center. WIPO Statistics Database, February 2023. URL: <https://www.wipo.int/en/ipfactsandfigures/patents>
24. Intellectual property Management Software Market. Forecast till 2030. Straits Research. URL: <https://straitresearch.com/report/intellectual-property-management-software-market>
25. Інтелектуальна власність: навчально-наочний посібник. О. В. Іванюк, І. Л. Литвинчук. Житомир: В. Б. Котвицький, 2014. 163 с. URL: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/3089/3/Intellectualna_vlasnist.pdf
26. Кравців, Х. В. Комерціалізація об'єктів інтелектуальної власності : диплом. робота за освіт.-кваліф. рівнем «магістр»: спец. 8.18010011. інтелектуальна власність магістер. програма – інтелектуальна власність; наук. керівник к.е.н., доцент О. І. Вівчар. Тернопіль, 2017. 112 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/16754>

27. Килимник І. І. Конспект лекцій із навчальної дисципліни «Інтелектуальна власність та міжнародне право» (для студентів денної та заочної форм навчання усіх спеціальностей університету). І. І. Килимник, А. В. Домбровська ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 97 с. URL: <http://surl.li/gtmmp>

28. Інтелектуальна власність: навчальний посібник. Під ред. В.П. Мартинюка. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. 360 с.

29. Zhylenko, Kateryna & Meshko, Nataliya. (2019). Dominants of business activity globalization processes. *International Economic Policy*. 43-81. DOI: 10.33111/iep.2019.31.02. URL: http://iejournal.com/journals/31/2019_2_Zhilenko_Meshko.pdf

30. WIPO (2019). *World Intellectual Property Indicators 2019*. Geneva: World Intellectual Property Organization. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_941_2019.pdf

31. WIPO (2020). *World Intellectual Property Indicators 2020*. Geneva: World Intellectual Property Organization. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_941_2020.pdf

32. WIPO (2021). *World Intellectual Property Indicators 2021*. Geneva: World Intellectual Property Organization. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_941_2021.pdf

33. World Intellectual Property Organization (WIPO) (2022). *World Intellectual Property Indicators 2022*. Geneva. WIPO. DOI:10.34667/tind.47082. URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-941-2022-en-world-intellectual-property-indicators-2022.pdf>

34. Leading countries with the most trademark applications in 2021. Statista Research Department, Mar 28, 2023. URL: <https://www.statista.com/statistics/256877/ranking-of-the-10-countries-with-the-most-international-trademark-applications/>

35. Largest Economies in the World. Wisevoter. URL: <https://wisevoter.com/country-rankings/largest-economies-in-the-world/>

36. Статистика, звіти, плани, кошторис. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності». Державна система правової охорони інтелектуальної власності. URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/statistics>

37. Action Plan on Intellectual Property. European Commission. Brussels, 25 November 2020. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_2187

38. Кошторис державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності». Державна система правової охорони інтелектуальної власності. URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/statistics>

39. Деякі питання Національного органу інтелектуальної власності: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 943-р від 28 жовтня 2022 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/943-2022-%D1%80#Text>

40. EU response to Russia's invasion of Ukraine in the field of IP. European Union Intellectual Property Office (EUIPO). February 27, 2023. URL: <https://euipo.europa.eu/ohimportal/en/web/guest/-/news/eu-response-to-russia-s-invasion-of-ukraine-in-the-field-of-ip>

41. Commission Analytical report on Ukraine's alignment with the EU acquis. Directorate-General for Neighbourhood and Enlargement Negotiations. European Commission. 2 February 2023. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/commission-analytical-report-ukraines-alignment-eu-acquis_en

42. Ходаківський Є. І. Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти: навч. посібник. Є. І. Ходаківський, В. П. Якобчук, І. Л. Литвинчук. К: Центр учбової літератури, 2014. 276 с. URL: http://web.kpi.kharkov.ua/acem/wp-content/uploads/sites/16/2017/06/IV_case_pids_kontroliu.pdf

43. Ciuriak, Dan, Intellectual Property and the Digital Economy: Five Issues for International Norms and Trade Rules (September 9, 2021). URL: <https://ssrn.com/abstract=3923127> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3923127>

44. Patent Troll. Investopedia. June 10, 2022. URL: <https://www.investopedia.com/terms/p/patent-troll.asp>

45. ECA special report pursuant to Article 287(4), second subparagraph, TFEU. European Union, 2022. 69 p. URL: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR22_06/SR_EU-IPR_EN.pdf

46. Ільїн, В.В., Базилевич, В.Д. Інтелектуальна власність: креативи метафізичного пошуку. Київ. Знання-Прес, 2008. 687 с.

47. Цапій Д.Ю. Проблеми та перспективи розвитку інтелектуальної власності в Україні. Цапій Д.Ю., Шереметьєва О.Ю. Інтернет-конференція ГО «Наукова спільнота» та Wyższa Szkoła Społeczno-Gospodarcza w Przeworsku (Польща). МНІК «Конференція онлайн». 2018. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-2615/>